

تحلیل کاربردی خطای املا و واژه در آموزش زبان دوم

مهدی اکبری

۱- کارشناسی ارشد مشاوره مدرسه دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان

Mahdiakbari5733@gmail.com

چکیده

هدف این مقاله، تحلیل کاربردی خطای املا و واژه در آموزش زبان فارسی به عنوان زبان دوم است. تحلیل خطای زبان آموزان یکی از ابزارهای سنجش کارایی آموزش محسوب میشود تا علاوه بر عیب یابی سیستم آموزشی، به نقاط ضعف زبان آموزان در مهارتهای مختلف پیبرده و باعث بهبود کیفیت آموزش شود. تحلیل خطا در دو شاخه نظری و کاربردی بررسی میشود. در تحلیل نظری، دلیل و نحوه ایجاد خطا در ذهن زبان آموز بررسی میشود و در تحلیل کاربردی، با بررسی و دسته بندی خطاها، راه حل‌های مناسبی از نظر منابع و شیوه های آموزش برای رفع مشکلات زبان آموزان پیشنهاد میشود. در این تحقیق، ۱۰۰ متن نگارش (انشا و توصیف یک متن تصویری) در دوره عمومی (پایه) به طور تصادفی انتخاب شده اند. تحلیل دادهها نشان میدهد که پربسامدترین خطا مربوط به واژه و املا است.

خطاهای واژگانی به دلیل عدم شناخت و یادگیری نامناسب زبان آموز از زبان دوم و املا بنا به دلایلی مانند: عدم توانایی درک شنیداری، ناتوانی در بازشناختن مصوتها و نیم مصوتها و ضعف حافظه دیداری به وجود می آیند. نکته قابل تامل در این تحقیق این است که با وجود آشنایی بیشتر با زبان فارسی (مانند الفبا و واژههای مشترک) زبان آموزان عزیزان که بیشترین تعداد این گروه را تشکیل میدادند، جزو گروههای پرخطا محسوب شده اند. همچنین گذشته از مطلب یادشده، آمار بالای این خطاها، دور از انتظار و غیر قابل پیشبینی بود. اما بررسی علل پربسامدی این خطاها نشان میدهد که عواملی مانند گزینش محتوی آموزش، درجهت بندی مواد آموزشی و آموزش نقش بسزایی در کاهش این خطاها دارند.

کلیدواژه ها: تحلیل خطا، آموزش زبان فارسی، زبان دوم، خطای املا، خطای واژه.

۱. مقدمه

تحلیل خطا پیش از این که به عنوان بخشی از زبانشناسی کاربردی مورد توجه قرار بگیرد، از دیر باز به عنوان ابزاری برای عیب یابی سیستم های آموزشی مورد توجه معلمان بوده است. اما امروزه این موضوع مورد توجه زبانشناسی کاربردی است و در دو شاخه نظری و کاربردی به ترتیب به تحلیل نظری خطاهای ذهنی فراگیران، علت و نحوه ی ایجاد خطا و شناسایی و طبقه بندی خطاها می پردازد. هدف بررسیهای کاربردی، آموزشی است و از نتایج حاصل از تحلیل برای تهیه ی مواد این: آموزشی جدید یا تمرینهای مناسب برای رفع مشکلات موجود زبان آموزان بهره میگیرند. (گلهداری، ۱۳۸۷) پژوهش با بررسی کاربردی خطاهای ۱۰۰ برگه نوشتاری زبان آموز تحلیل پربسامدترین خطاهای گروه مورد مطالعه یعنی خطاهای املا و واژه می پردازد. هر دو مقوله املا و واژه بخشی از مهارت نوشتن هستند که عدم تسلط به هریک از آنها ضعف در این مهارت و در نتیجه ضعف در ارتباط در زبان دوم را موجب می شود. درست نوشتن کلمات براساس املائی درست، نیازمند شناختن قواعد منسجمی از دستور خط فارسی

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در
فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی
The 4th National Conference on Innovation and
Research in Persian culture, language and literature

است. املا به تنهایی به شکل درست نوشتن کلمات محدود نمی شود، بلکه شناخت و تسلط بر مجموعه ای از عناصر نحوی، شنیداری و دیداری در تسلط بر املا و درست نوشتن کلمات دخیل هستند. انتخاب واژه مناسب نیز نیازمند شناخت کاربردی واژگان در بافت های حقیقی زبان و شناخت درجه بندی های واژگانی در سطوح مختلف زبان است. این مقاله ابتدا به تحلیل خطا و پیشینه آن اشاره ای دارد و سپس اهمیت آموزش املا و واژه به غیرفارسی زبانان را مورد بررسی قرار داده و در نهایت به تحلیل خطای فراگیران مورد مطالعه می پردازد.

۲. تحلیل خطا و انواع آن

اهمیت خطا به نظر ضیاء حسینی (۹۹:۲۰۱۱) این است که تحلیل خطاها پیشرفت و برنامه ریزی آموزشی را تسهیل میکند و در نهایت زبان آموزان را قادر میسازد با سرعت بیشتری به سوی معیار مطلوبی از زبان مقصد حرکت کنند. ۲۲۲ (، ۲۲۱ به نقل از کشاورز، ۱۹۸)، ۶۵:۲۰۱۲ پس از بررسی خطاهای زبانی اهداف متعددی به دست می آید. سریدهار^۱ اهداف تحلیل خطای کاربردی را اینگونه دسته بندی می کند:

الف. تعیین ترتیب ارائه مطالب زبان مقصد در کتابهای درسی و کلاسها، به این شکل که مطالب دشوار پس از مطالب آسان قرار گیرند.

ب. تعیین درجه نسبی تأکید، توضیح و تمرین مورد نیاز در فهماندن مطالب متفاوت در زبان مقصد.

پ. استفاده از درسها و تمرینهای ترمیمی.

ت. گزینش پرسشها برای آزمودن مهارت زبان آموز.

۱۹۷۲ در لوفر (۲۲۰) - کیپارسکی و بارت : ۳:۲۰۰۰ اولین گام در فرآیند تحلیل خطا، شناسایی و توصیف خطاست (براون^۲ دوروکین) ۱۹۰: خطاهای زبانی را به دو گروه کلی ۴ و جزئی ۵ تقسیم کرده اند. خطاهای کلی آن دسته از خطاها هستند که در درک پیام زبانی و برقراری ارتباط مشکل ایجاد میکنند ولی خطاهای جزئی مشکلات ساختاری هستند که در ارتباط خلی ایجاد نمیکند. مثلاً اشتباه در کاربرد صورت مفرد یا جمع واژه از نوع جزئی و کاربرد نادرست کلمات ربط، خطای کلی محسوب میشود. روشهای متعددی برای تحلیل خطا مورد استفاده قرار میگیرد که در اینجا به دو مورد اشاره میشود. یکی از روشهایی که برای تحلیل خطای زبان آموزان مورد استفاده قرار میگیرد، تقسیم بندی خطاها بر اساس صورت ظاهری خطاست (کورد^۳) ۱۹۸۶: که شامل:

الف. حذف: ۶ برخی از عناصر زبانی حذف می شوند.

ب. افزایش: ۷ عناصر زبانی که نیازی به آنها نیست به کار میروند.

۱ seridhar

۲ Brown

۳ Kiparsky & Bart

۴ global

۵ local

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در
فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی
The 4th National Conference on Innovation and
Research in Persian culture, language and literature

۶ omission

7 addition

پ. انتخاب: ۱ عناصر زبانی نادرست انتخاب می شوند.

ت. ترتیب: ۲ انتخاب عناصر درست است ولی ترتیب قرار گرفتن آنها نادرست است.

: ۹۰ (در تقسیم بندی دیگری انواع خطاها را به پنج گروه تقسیم میکنند) کشاورز ۲۰۱۲ :

الف. آوایی ۳

ب. ساختوازی ۴

پ. دستوری ۵

ت. واژی - معنائی ۶

-**تداعی متقابل: ۷ واژه‌های در زبان اول برای بیان دو مفهوم متفاوت به کار میرود ولی در زبان دوم هر یک

از آن مفاهیم توسط واژه‌های مجزا بیان می شود و این عامل بروز خطا است.

-**هم ریشه ی نادرست: ۸ به دلیل مشابهت آوایی واژه‌های در زبان اول با زبان دوم، فراگیر به اشتباه آن را

برای بیان مفهومی کاملاً متفاوت در زبان دوم به کار میگیرد.

ث. فرهنگی و سبک ۹

با توجه به رویکرد این مقاله، تعدادی از موارد یادشده که در تحلیل کاربردی خطاهای زبانی مورد استفاده قرار میگیرند،

استفاده میشود تا به تحلیل خطای واژه و املاي زبان آموزان پرداخته شود.

۳. پیشنهاد تحقیق

تاکنون پژوهشهای کمی درباره خطاهای نوشتاری غیرفارسیزبانان، در ایران انجام شده است که در ادامه، به تعدادی از آنها اشاره

میشود. ابوالحسنی (۱۳۹۳) (در پژوهش خود با تمرکز بر خطاهای زبانی زبانآموزان فارسی در حوزه آواها، به بررسی رابطه بین

خطاهای تلفظی موجود در گفتار زبان آموزان با خطاهای موجود در نوشتار آنها میپردازد. با تحلیل نتایج، وی به ارتباط دو سویه املا

و تلفظ اشاره میکند و پیشنهاد میدهد در آموزش و نگارش کتابهای درسی زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، تدریس همزمان تلفظ

و نگارش مد نظر قرار گیرد. میپردازد. به این منظور وی « تحلیل اشکالات نوشتاری دانشآموزان ایرانی غیرفارسیزبان » خیرآبادی

(۱۳۹۱) (به دست نوشته های دانش آموزان ترک زبان سطح متوسط و پیشرفته را تحلیل می کند و در آخر نتیجه می گیرد که

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

مخاطبان غیر فارسی زبان، مهارت کافی در نوشتن به زبان فارسی را پیدا نمیکنند و این موضوع نشاندهنده ضعف مواد آموزشی است.

جعفروندگیلو (۱۳۹۱) با این فرضیه که خطاهای زبانی غیرفارسی زبانان با فارسی زبانان شباهت دارد، پژوهشی با عنوان انجام می دهد که به صحیح بودن این « بررسی خطاهای فارسیآموزان غیرفارسیزبان در جملات دارای عناصر قطب منفی » فرضیه می رسد.

selection
ordering
phonological
lexical
syntactic
lexico-semantic
cross-association
false-cognates
stylistic and cultural

میپردازد و نتیجه « خطاهای نحوی عرب زبانان در یادگیری زبان فارسی به عنوان زبان دوم « استوار ابرقوئی (۱۳۹۲) به بررسی میگیرد که بیشتر خطاها تحت تأثیر زبان مادری زبانآموزان به وجود آمدهاند. همچنین، حسینی (۱۳۹۳) با انجام تحقیق بر روی انشای ۸۰ فارسی آموز چینی سطح متوسطه، نتیجه گیری می کند که بیشتر خطاها مربوط به خطای صرف فعل و عدم تطابق فعل با فاعل است. وی دلیل این خطاها را بیشتر تعمیم قواعد زبان مادری زبان آموزان به قواعد زبان فارسی میدانند. نشان می دهد که «تحلیل خطاهای نوشتاری فارسی آموزان سطح مقدماتی انگلیسی زبان « مطبوعی بناب (۱۳۸۸) در پژوهش پربسامدترین خطاها مربوط به املا و سپس حوزه نحو و زیرمقوله های آن است. در حالی که محمدی و اصغری (۱۳۸۷) در اهمیت و « هدایت نحوی فعل با حروف اضافه در زبان فارسی و مشکلات کاربرد آن برای زبان آموزان روسی زبان « پژوهش توجه به مقوله فعل و هدایت نحوی فعل در زبان فارسی را متذکر می شود. نتیجه تحقیق وی، تفاوت های کاربرد فعل همراه با حرف اضافه در زبان های فارسی و روسی، همچنین تأثیر زبان مادری (روسی) بر یادگیری زبان فارسی را نشان می دهد. تجزیه و تحلیل خطاهای نوشتاری فارسی آموزان آلمانی زبان در سطح « همچنین احمدوند (۱۳۸۹) نیز در پژوهشی با عنوان نشان می دهد که خطاهای درون زبانی بیشتر از خطاهای میان زبانی هستند. گله داری (همان) نیز در پژوهش خود « مقدماتی که با بررسی ۳۰۰ برگه نگارش زبان آموزان غیر فارسی زبانان انجام داده بود، بیشترین خطاهای زبان آموزان را در حوزه واژگی و کاربردی معرفی می نماید.

۴. تجزیه و تحلیل دادهها

این تحقیق نتیجه بررسی ۱۰۰ برگه آزمون نگارش از ۱۵۰ زبان آموز غیرفارسی زبان دوره پایه است که به صورت تصادفی انتخاب شده اند. مجموع زمان آزمون نگارش ۹۰ دقیقه و زبان آموزان، فراگیران مبتدی واقعی از آسیا، اروپا، آفریقا و آمریکای لاتین و نیز زبانآموزان عزیزبان از کشورهای عراق، سوریه، تونس، بحرین و یمن هستند. این گروه ۳۲۰ ساعت دوره آموزش زبان فارسی را در مرکز آموزش زبان فارسی که شامل کتاب های فارسی بیاموزیم، ۱ فارسی بیاموزیم ۲ و کتاب درک شنیداری میشود، گذرانده اند. آزمون نگارش از دو بخش تشکیل شده است. بخش اول مربوط به نگارش کوتاه ۸ (خط) درباره یک تصویر و بخش

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

دوم مربوط به نگارش یک انشا ۱۲ (خط) درباره یکی از سه موضوع داده شده در آزمون است. بعد از تصحیح برگه های نگارش و مشخص کردن خطاهای زبانی، این ۱۸۵ گروه خطاها در هر برگه نگارش به صورت ریز مورد بررسی و شناسایی قرار گرفت. سپس این موارد در ۱۴ شاخه زیر دسته بندی شدند:

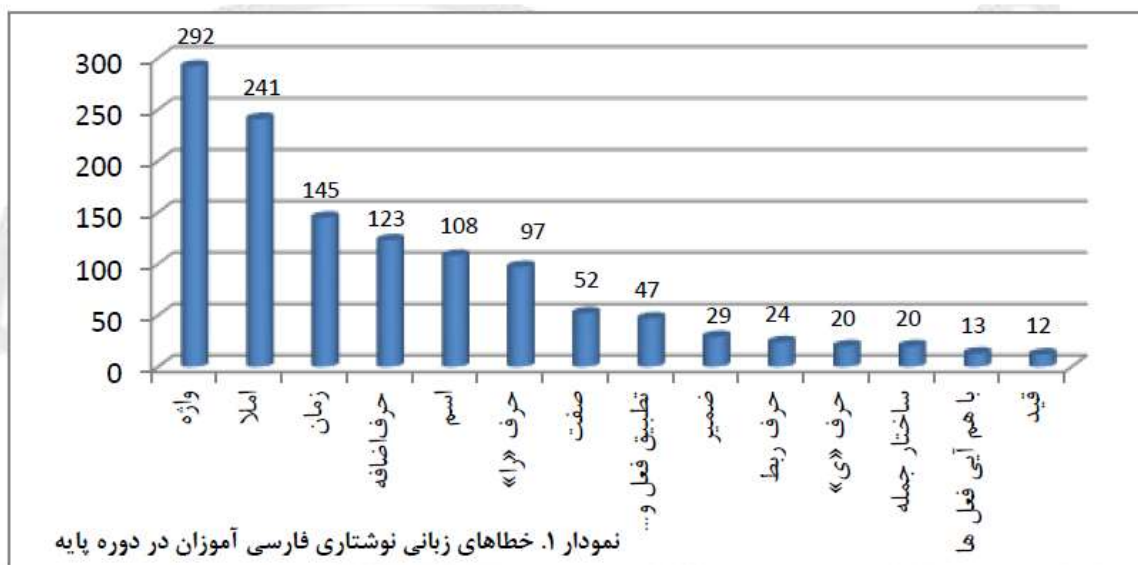
۱	املا	۶	زمان مناسب	۱۱	حرف «را»
۲	تطبیق فعل و فاعل	۷	اسم	۱۲	حرف اضافه ^۲
۳	ساختار جمله	۸	صفت	۱۳	حرف ربط ^۳
۴	با هم آیی فعل ها	۹	ضمیر	۱۴	حرف «ی»
۵	واژه	۱۰	قید		

بخش کوچکی از نتایج به دست آمده از این تحقیق که در این مقاله آمده است، میتواند گره ای از گره های آموزش زبان فارسی برگه های نگارش شامل دو آزمون توصیف یک تصویر و نوشتن درباره موضوعی است که به عنوان انشا به زبان آموزان داده شده بود.

۲ ساده و مرکب

۳ ساده و مرکب

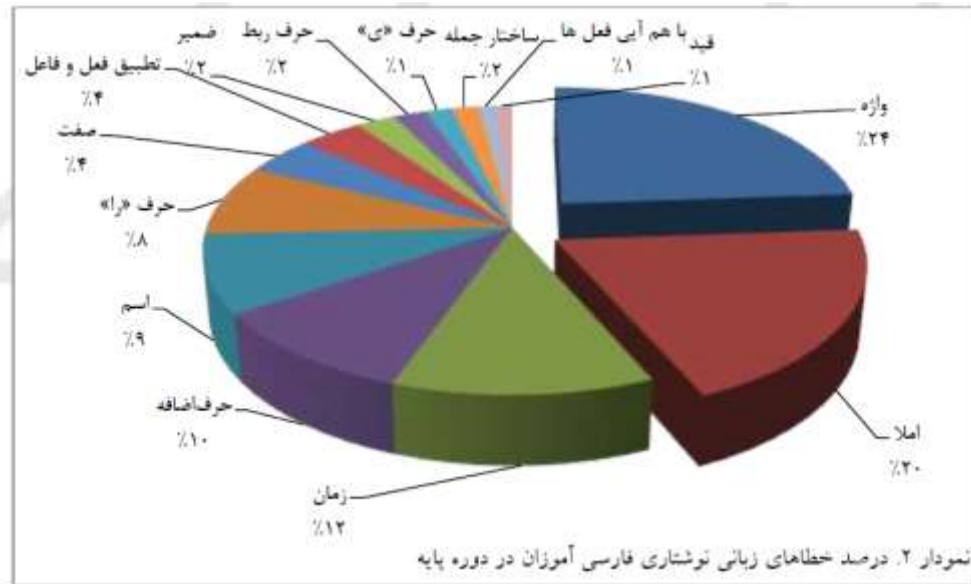
به غیرفارسی زبانان بازنماید. هدف این مقاله فراتر از ارائه آمار، عدد و رقم از خطاهای زبانی یک مجموعه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان است. هدف اصلی نگارندگان، با تجربه بیش از بیست هزار ساعت تدریس آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان با ملیتهای مختلف و تجربه آزمون سازی و تحلیل آزمونها، ارائه راهکارهایی برای کاهش این خطاهای زبانی در حوزه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان است. با تحلیل خطاهای زبانی ۱۰۰ برگه نگارش زبان آموزان غیرفارسی زبان دوره پایه (عمومی) مرکز آموزش زبان فارسی نتایج زیر به دست آمده است.

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

همانطوری که در نمودار زیر به وضوح مشاهده می شود، دو خطای زبانی واژه و املا، تفاوت قابل ملاحظه ای با دیگر خطاها دارند:

نیمی از خطاهای زبان آموزان به این دو خطا (واژه ۲۴٪ و املا ۲۰٪) محدود می شود. بنابراین تا حدی که ظرفیت این مقاله‌ها بدهد، به بررسی و ارائه راهکارهایی برای کاهش این دو خطای زبانی پربسامد در این پژوهش می پردازیم. نمودار ۲. درصد خطاهای زبانی نوشتاری فارسی آموزان در دوره پایه

۱.۴. تحلیل کاربردی خطاهای املا در آموزش زبان دوم ۴.

املا یا درست نوشتن شکل کلمات بخشی از مهارت نوشتن است که عدم تسلط بر آن باعث می شود پیام نگارنده یا به درستی منتقل نشود و یا باعث ایجاد سوءتفاهم گردد. علل اشتباه در نوشتن کلمات در آموزش زبان دوم به عواملی مانند ضعف عملکرد شنیداری، ضعف حافظه دیداری و ضعف حافظه حرکتی بستگی دارد که باعث میشود زبانآموزان در پیوندادن در ادامه هر : آواهای زبانی با نماینده حرفیشان، به مشکلات جدی برخورد کنند (زندى به نقل از هاشم‌زاده، ۱۳۸۷). یک از این ضعفها به طور اجمال مورد بررسی قرار گرفته و راهکارهای کمتر کردن آنها ارائه می شود. فرودسن ۱ املا را راه مؤثری برای یافتن خطاهای دستوری در نگارش که می توانند نتیجه دریافت غلط زبان دوم باشند، می داند (فرودسن، ۱۹ و کوهن .) (۲۶۸) ۳ املا می تواند به زبان آموزان کمک کند تا این دسته از خطاهای خود را برطرف نمایند. بریندلی ۲ با نظری مشابه، معتقدند املا اغلب برای آزمون درک شنیداری، تمایزهای آوایی-واجی و مهارت هجی کردن مورد استفاده قرار گرفته می گیرد. آنچه که در این پژوهش مورد بررسی قرار می گیرد، به تنهایی به معنی با صدای بلند خواندن کلمات و متن توسط معلم و بازنویسی آن توسط زبان آموز نیست. بلکه منظور بازآفرینی واژه توسط زبان آموز در مهارت نوشتن، خواه به شکل از برونویسی کلمات و خواه به شکل بازآفرینی کلمات توسط وی در درس نگارش است.

۱.۴.۱. ضعف حافظه شنیداری ۱.۴.

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در
فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی
The 4th National Conference on Innovation and
Research in Persian culture, language and literature

در بین سه عامل معرفی شده توسط زندی، بیشترین اشتباهات املائی زبان آموزان ریشه در درک شنیداری آنها دارد (۱۴۵). ضعف حافظه شنیداری در زبان آموزان، ریشه در موارد زیر دارد (: ضیاءحسینی ۱۳۸۶ :

۲. ضعف تشخیص شنیداری ۱.۴.

زبان آموزان هنگام شنیدن مطلب ضبط شده و یا در موقعیت های حقیقی نوشتن، قادر نیستند آواهای زبان دوم را به خوبی تشخیص داده و نماینده حرفی کلمه مورد نظر را بازشناسی کنند. بنابراین هنگام نوشتن به آنچه که در ذهن خود به عنوان کلمه مورد نظر می شناسند مراجعه کرده و از همان مرجع در بازنوشتن کلمه استفاده می کنند.

نمونه:

* علی یک پلنده { پرنده } روی زمین دیدنت.

* این چهل { چهار } عکس دو بچه ها دارد.

* چه خیف { خیف } که بال گنجک شکسته شد.

* زبان فارسی نازدیک { نزدیک } زبان کشورم است.

راهکار: زبان آموز باید از روی یک متن با صدای بلند بخواند و صدایش را ضبط کند، سپس صدای خود را پیاده کند. بعد از

۱ Frodesen

۲ Brindley

۳ Cohen

این مرحله، نوشته خود را با متن اصلی مقایسه نماید. به این وسیله زبان آموز زمانی که به متن اصلی مراجعه می کند، به تفاوت نوشتاری خود و متن مرجع پی برده و با دقت بیشتری به آواهای تولیدی خود توجه می کند.

۳. ضعف در تعمیم رابطه آواها با حروف ۱.۴.

بعضی از زبان آموزان به دلیل ضعف حافظه شنیداری شان، در بازنوشتن کلمات، یک یا چند حرف را از کلمه های مختلف حذف می کنند و یا یک یا چند حرف را به کلمه ها اضافه می کنند. همچنین برخی دیگر به دلیل ناتوانی در به کارگیری تعمیم رابطه آواها با حروف، قادر به یادگیری واژه ها نبوده و آنچه را تصور می کنند می شنوند، به همان شکل می نویسند.

نمونه:

* من وقت { وقتی } که مسافرت می کردم، : ... کم کردن یک حرف

* جاهای مردوم { مردم } بزرگ می روم، : ... اضافه کردن حرف

* دیگ { دیگر } دانش آموزان به تکلیف بنویسند: کم کردن حرف

* در این عکس یک دختر و یک پسر با پدر و مادرشان { مادرشان } با هم فرش و غذا و تب { توپ } و میوه ها دارند.

کم کردن حرف

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در
فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی
The 4th National Conference on Innovation and
Research in Persian culture, language and literature

راهکار: با تکرار و با استفاده از فلش کارت هایی که کلمات روی آنها نوشته شده است، باید واژه ها را به درستی بیاموزد. چند بار دیدن کلمات باعث نقش بستن واژگان در ذهن زبان آموز شده و در هنگام بازآفرینی واژه راحت تر ارتباط آواها و حروف را پیدا می کند.

۴. ضعف حافظه دیداری ۴.۱.

تعدادی از زبان آموزان نمی توانند صورت صحیح حروف الفبا یا شکل کلمه را که از توالی حروف ساخته می شوند، در حافظه دیداری خود ثبت کنند. به عبارت دیگر به دلیل این که در حافظه توالی دیداری خود دچار اختلال هستند، در ذخیره سازی تصویر دیداری کلمات و به یادآوری آنها به مشکل برمی خورند. این مشکل حتی در زبان مادری زبان آموزان نیز می تواند وجود داشته باشد و در یادگیری زبان دوم همین اختلال یادگیری در گُند پیش رفتن روند یادگیری دخیل باشد.

نمونه:

*چیزهای رازان {ارزان} است.

*نقش پدر و مادر در تربیت فرزندان بسیاری ارزش {ارزش} دارد.

*هر روز با دوستیمان فارسی صحبت می کنم و سربال از تلویزیون {تلویزیون} تماشا می کنم.

*خانواده او در شهرم مشهور {مشهور} است.

راهکار: تکرار و استفاده از صدای ضبط شده زبان آموز و یا سایر فایل های صوتی و نوشتن مکرر از روی کلمات می تواند این ضعف را برطرف کند. همچنین تهیه فلش کارت های نوشتاری و مراجعه مکرر به این کارتها می تواند ضعف حافظه دیداری را برطرف کند.

۵. ضعف حافظه حرکتی و راهکارهای رفع آن ۴.۱.

در نوشتن املا و یا نوشتن متنی به عنوان انشا یا نگارش علاوه بر داشتن حافظه شنیداری و دیداری قوی، زبان آموزان باید توانایی استفاده از حرکات دست را جهت نگارش و بازآفرینی آواهای شنیده شده و یا مورد نظر به شکل نوشتاری داشته باشند. تعدادی از زبان آموزان به دلیل ضعف در کنترل حرکات دست، قادر نیستند کلمات مورد نظر را در هنگام نوشتن بازآفرینی کنند. به عبارت دیگر کندی حرکت دست آنها مانع از باز تولید واژگان مورد نظر است.

نمونه: این زبان آموزان سرعت نوشتن بسیار پایینی دارند و در آزمون های نگارش انشاهای کوتاهی دارند و قادر نیستند به اندازه های که آزمون درخواست کرده است، بنویسند. این افراد حروف و کلمات را درشت و بزرگ می نویسند.

راهکار: برای رفع این مشکل، زبان آموز باید کلمات و حروف یکسان را بارها و بارها بنویسد. معلم کلاس باید روش درست نوشتن کلمات را مرحله به مرحله به زبان آموز آموزش دهد. همچنین استفاده از روشهایی مانند نوشتن کلمات با استفاده از حرکات دست در هر مکانی که امکانش فراهم باشد، میتواند به کم کردن این مشکل کمک کند. چند بار نوشتن از روی متنهای نوشتاری نیز میتواند به رفع این مشکل کمک کند.

۲. واژه و تحلیل خطا در آموزش زبان دوم.

زبان آموزان در یادگیری زبان دوم زمانی که با کلمات در سطوح مختلف رو به رو میشوند، در به کارگیری و کاربرد آنها اشتباه میکنند. این اشتباهات معمولاً در سطوح پایین یادگیری صورت نمیگیرد. بلکه در سطوح بالاتر و زمانی که آنها با دوگانه های واژگانی روبه رو میشوند، پیش میآید. زبان آموزان در سطوح پایینتر آموزش زبان دوم با ترجمه های ساده و یا سایر روشهای آموزش واژگانی مانند موارد زیر قادر به درک مفاهیم واژگان میشوند. در این مرحله آنان قادر به برقراری ارتباط بین فرم و محتوای کلمات بوده و ارتباط آنان را به راحتی رمزگشایی میکنند. روشهایی که توسط آن می توان واژگان را در این مرحله آموزش داد، به طور اجمال عبارتند از:

۱. تلفظ واژگان به طور واضح و نوشتن آنها بر روی تخته سیاه

۲. ترجمه واژگان به زبان مادری زبان آموز

۳. ترسیم تصویر و نقاشی

۴. استفاده از حرکات بدنی و چهره

۵. اشاره به مصداق های واقعی اشیا

۶. ارائه تعریفی مختصر با استفاده از واژه های ساده

۷. استفاده از هم آبی ها

۸. ۲۴۹: تجزیه واژه ها به اجزای تشکیل دهنده آن (۱ شهپازی، ۱۳۸۷)

اما گاهی در سطوح بالاتر، کلمه یا اصطلاحی برای ما یادآور مجموعه ای از مفاهیم خاص است که اعضای یک جامعه زبانی فقط با داشتن شناخت از جزئیات آن زبان می توانند رابطه بین شکل و محتوای آن سیستم زبانی را به راحتی درک کنند. به عبارتی، دریافت ملموس معنای کلمه، منوط به میزان آگاهی فرد از خاستگاه فرهنگی همان کلمه است. روبرت گالیسون د زبان آموزان مورد ۱۹۷۶:، این باره می گوید: کلمات جایگاه های مناسبی برای استقرار مفاهیم فرهنگی هستند (گالیسون ۲ مطالعه این تحقیق نیز پس از گذراندن مراحل اولیه یادگیری زبان، با مشکلاتی در کاربرد کلمات مواجه شده اند. این اشتباهات بنا به دلایلی که به اجمال به آنها اشاره می شود، پیش می آیند:

۱. نشاخن مرجع درونی کلمات ۴. ۲.

روبرت گالیسون برای همه کلمات یک مرجع درونی و یک مرجع بیرونی تعریف می کند. مرجع درونی همان معنای تحت الفظی یا ظاهری است که در فرهنگ لغت ارائه می شود و مرجع بیرونی، بافت یا ساختار فرهنگی خاصی است که خاستگاه کلمات همان زبان است. گالیسون معتقد است مرجع درونی کلمات، الزاماً به یک مرجع بیرونی که آن را دانش جهانی، فرهنگ زبان آموزان زبان دوم، به دلیل: و تمامی مفاهیمی را که می توان از ورای کلمه منتقل کرد باز می گردد (گالیسون، ۱۹۸۳ نشاخن مرجع درونی

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در
فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی
The 4th National Conference on Innovation and
Research in Persian culture, language and literature

کلمات گاهی در به کار گیری کلمات اشتباه عمل می کنند و صرفاً براساس برداشت سطحی و ظاهری خود واژه ای را برای نوشتن و یا صحبت کردن گزینش می کنند.

نمونه:

*بهترین دوستم غفران است. آنها خیلی قشنگ { } ؟ و خوش تیپ است:

برای آقایان استفاده نمی شود « قشنگ » در زبان فارسی از صفت

*زنها در ایران حجاب {روسری } می پوشند {سر می کنند}:

حجاب واژه ای کلی است که برای پوشش اسلامی زنان استفاده می شود. اما روسری یک تکه لباس است که برای پوشاندن سر خانم ها استفاده می شود.

*این پسر در روز عید اربعین { } ؟ از خانه را برگشت: اربعین از مراسم مذهبی شیعیان است که برای سوگواری چهلمین روز شهادت امام حسین (ع) و هفتاد و دو تن از یارانشان برگزار می شود. اما بعضی از زبان آموزانی که با فرهنگ اسلامی - ایرانی این واژه آشنایی نداشته و قادر به رمزگشایی از مرجع درونی این کلمه نیستند، به اشتباه فکر می کنند این مراسم نیز بخشی از اعیاد ایرانیان است.

راهکار: مشکلات زبان آموزان در این مقوله در به کارگیری کلمات انتزاعی و غیر انتزاعی دیده می شود. بنابراین برای آموزش این دو گروه، می توان از راهکارهای پیشنهادی زیر استفاده نمود.

الف. آموزش واژگان انتزاعی: براساس تقسیم بندی آموزش واژگان که پیشتر به آن اشاره شد، استفاده از فرهنگ لازم به ذکر است سه مورد اخیر برای سطوح بالاتر زبانی و آموزش واژگان غیر انتزاعی کاربرد بیشتری دارد.

تصویری، ترجمه تحت الفظی ۱، ترسیم، تصویر، اشاره به مصداق های واقعی اشیا و ... اشاره کرد.

ب. واژگان غیرانتزاعی: در این مورد نیز با ترجمه تحت اللفظی، ارائه تعریفی مختصر با استفاده از واژه های ساده، استفاده از مثال، استفاده از واژه های مترادف و متضاد، استفاده از همآییها، تجزیه واژه به اجزای تشکیل دهنده آنها و سایر روش های دیگر میتوان آموزش داد.

۲. تعمیم دادن به زبان مادری و یا سایر زبان های دیگر ۲.۴.

تعمیم دادن استفاده از واژگان و سایر عناصر زبانی در استفاده از زبان دوم در بیشتر زبانها و نزد بیشتر زبان آموزان امری اجتناب ناپذیر است. با این حال می توان با استفاده از راهکارهایی این خطا را کمتر کرد. در ادامه به نمونه هایی از اشتباهات واژگانی زبان آموزان و راهکارهای آن اشاره می شود:

نمونه:

*در وسط خیابان یک سرباز راهنمایی { پلیس راهنمایی } قرار دارد.

*در اوقات فراغ { اوقات فراغت } بیشتر چیزهای می دهم.

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

*دوست من علی مسلم {مسلمان} است. علی دانشجو دانشکده مهندس است.

*من در ایران درس می خوانم. چون ما ملاقات نمی کنیم {ما همدیگر را نمی بینیم}.

راهکار: چنانچه مدرس کلاس به زبان مادری زبان آموزان آشنایی داشته باشد، در مواجهه با واژگانی مشابه در زبان دوم، با اشاره به تفاوت های کاربردی این واژگان می تواند ضریب خطای زبان آموزان را کاهش دهد. در غیر این صورت، مدرس می تواند با شناسایی خطاهای تکراری و پربسامد زبان آموزان در مورد واژه یا واژه هایی خاص در آموزش آنها با دقت و توجه بیشتر و با صرف زمانی بیشتر، خطاهای زبان آموز را کاهش دهد. به عنوان مثال، بیشتر زبان آموزان از ملیت های مشکل داشتند. این موضوع بیانگر این نکته است که زبان « اوقات فراغت » و « پلیس راهنمایی » مختلف در به کارگیری واژه آموزان با تعمیم ساخت واژی این واژگان در زبان مادری شان، واژگان جدیدی را تولید می کنند. بنابراین مدرس کلاس با توجه به این موضوع باید در حین تدریس با تکرار و تمرین از یادگرفتن قطعی زبان آموزان اطمینان حاصل کند.

۳. نداشتن فرهنگ لغت ویژه زبان فارسی به عنوان زبان دوم ۴. ۲.

فرهنگ های لغت اولین ابزاری هستند که زبان آموزان برای یافتن معنی کلمات به آنها مراجعه می کنند. اما یافتن فرهنگ لغتی که معنی جامع تمامی کلمات با توجه به مرجع های درونی آنها معرفی کرده باشد، تقریباً میسر نیست. اکثر فرهنگ های لغت با ارائه معانی اولیه کلمات، معانی تحت اللفظی کلمات را ارائه می دهند. (جعفری ۱۳۹۰):

نمونه:

*هر روز می توانیم صدای بانگ {صداهای مختلف} در خیابان به گوش می رسیم: در فرهنگ لغت بانگ به معنی فریاد، دربارہ ترجمه تحت اللفظی واژگان بحث های بسیاری در آموزش زبان دوم مطرح است. اما انتخاب این روش به اهداف آموزشی، ساعت و نیاز زبان آموزان بستگی دارد.

آواز بلند، صوت و خروش است. زبان آموز با مراجعه به فرهنگ از این کلمه برای منظوری که دارد، یعنی صداهای مختلفی که در یک خیابان می شنود استفاده می کند. دم * « علی به زغال آتش می کرد و چای می پزد {دم می کند}: زبان آموز نمی داند برای آماده کردن چای باید از فعل استفاده کند « . کردن

*وقت مردم بیمار شوند، من از آنها پرهیز کردم {از آنها فاصله می گیرم}.

*او همیشه به پدرش را تعظیم می کرد {به پدرش احترام می گذاشت}.

راهکار: تهیه و تدوین فرهنگ های لغت و تصویر ویژه زبان آموزان غیر فارسی زبان که در بردارنده معانی واقعی و کاربردی کلمات در زبان اصلی هستند، می تواند اشتباهات زبان آموزان را در حد قابل توجهی کاهش دهد. در شرایطی که دسترسی به چنین فرهنگی برای زبان آموزان و مدرسان زبان میسر نیست، استفاده از متون و آموزش کلمات با استفاده از متن، می تواند به درک و توضیح کلمات کمک قابل توجهی نماید.

۴. عدم شناخت و به کارگیری اصطلاحات ۴. ۲. :

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در
فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی
The 4th National Conference on Innovation and
Research in Persian culture, language and literature

اصطلاحات هر زبانی معمولاً ریشه در باورهایی عمیقی دارد که در سالیان دراز در بین مردم جامعه زبانی شکل گرفته است. زبان آموزان گاه اصطلاحی شنیده اند. اما به دلیل عدم شناخت درست اصطلاح آن را نابجا استفاده می کند.

نمونه:

* همه آدمها خیلی خوشحالی دارند و بال در می آورند {شاد هستند} چون همه چیز مرتب است.

* اینجا مردم در خوابگاه مهربانی هستند و با هم نمک خوردند {نان و نمک یکدیگر را می خوردند.}

* پدربزرگم کارها زیاد دارد. او بسیاری برف دارد {هر که برفش بیش، بامش بیشتر.}

راهکار: استفاده از اصطلاحات در متن و یا داستانهای کوتاه مصور در سطوحی که زبانآموزان دورههای اولیه زبان آموزی را گذرانده اند، میتواند به یادگیری بهتر و عمیقتر اصطلاحات کمک کند.

۵. عدم شناخت باهم آیی ها ۲. ۴ :

کاربرد واژه ها در کنار هم روی محور همنشینی محدودیت هایی دارد. مشخصه های معنایی و کاربردی واژه ها سبب می شود که این محدودیت ها ایجاد شود. زبان آموزان به دلیل نآشنایی با حوزه های معنایی هر واژه این خطا را مرتکب می شوند. (گله داری، همان.) در نمونه ها به مواردی از فعل ها اشاره می شود:

نمونه:

* بعضی از ما در قایق ماهی می گیرند و بعضی دیگر از ما در دریاچه قایق می کنند {قایق سواری می کنند.}

* علی و خواهرش در خانه پلنده درست کردند {درمان کردند.}

* معلمان هر هفته می توانند به دانش آموزان کمک بگردند {کمک کنند.}

* من دیروز درس گرفتم {من دیروز درس را یاد گرفتم.}

راهکار: بازنویسی افعال در جمله که باعث می شود علاوه بر یادگرفتن فعل ها با حروف اضافه افعال و کاربرد صحیح فعل در جمله آشنا بشوند.

۶. عدم گزینش واژگان مناسب جهت آموزش ۲. ۴ :

گاه به جز موارد یاد شده بالا که تلاش مدرس و برنامه آموزشی و زبان آموز را می طلبد، عوامل دیگری مانند عدم گزینش واژگان مناسب و گنجاندن آنها در برنامه آموزشی در امر آموزش زبان دوم، اختلال ایجاد کرده و خطاهای اجتناب ناپذیری را در رابطه با آنها پیش می آورد. ۲. مهمترین معیارهایی که صاحب نظران مسائل آموزشی برای گزینش واژگان ارائه کرده اند، عبارتند از:

الف. بسامد،

ب. دامنه،

پ. قدرت پوشش ۱. قدرت گسترش، ۲. قدرت شمول، ۳. قدرت معنارسایی، ۴. قدرت ترکیب

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در
فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی
The 4th National Conference on Innovation and
Research in Persian culture, language and literature

ت. آسانی یادگیری ۱. شباهت، ۲. ایجاز، ۳. وضوح، ۴. قاعده مندی، ۵. بار یادگیری

ث. زودیابی

ج. معیارهای روان شناختی و آموزشی ۱. هدف آموزشی، ۲. سطح آموزش، ۳. طول دوره ی آموزش، ۴. سن زبان آموز، ۵. محیط آموزشی (شهبازی، همان)

انتخاب واژگان برای آموزش زبان آموزان غیر فارسی زبان طبق موارد یاد شده بالا، مبحثی قابل تامل است. چرا که در بیشتر موارد، به علت در دسترس نبودن پیکره مناسب زبانی، انتخاب واژگان برای تهیه و تدوین مواد آموزشی براساس شم زبانی و تجربه نگارندگان کتب آموزشی بوده است.

راهکار: در مواردی که استفاده از منابع آموزشی با دایره واژگانی با ویژگی های یاد شده امکان پذیر نیست، توجه و دقت مدرس کلاس در به کار گیری و یا حذف واژگانی که فاقد ویژگی های علمی یاد شده هستند، در آموزش واژگان و جهت دهی به برنامه های آموزشی راهگشاست.

۵. نتیجه گیری

این مقاله به تحلیل کاربردی خطاهای زبانی فارسی آموزان دوره پایه (عمومی) پرداخته است. تحلیل خطای زبان آموزان علاوه بر عیبیابی سیستم آموزشی، نقاط ضعف زبان آموزان را به صورت دقیق مشخص می نماید تا تصمیم گیران آموزشی با رفع این نقایص باعث بهبود کیفیت آموزش بشوند. تحلیل خطای کاربردی مورد استفاده در این پژوهش با بررسی و دستهبندی خطاهای زبان، راهکارهای مناسبی از نظر منابع و شیوههای آموزش زبان فارسی برای کاهش خطاهای زبانی پیشنهاد می دهد. با بررسی ۱۰۰ متن نگارش به طور تصادفی (انشا و توصیف یک متن تصویری) در دوره عمومی (پایه)، مشخص شد که مجموع دو خطای واژه و املا تقریباً نیمی از خطاهای زبان آموزان این مرکز زبان را شکل میدهند. با توجه به این که خطاهای واژگانی به دلیل عدم شناخت و یادگیری نامناسب زبان آموز از

۱. (برای نمونه افعال و جمله های آخر کتاب دستور کاربردی ویژه زبان آموزان غیرفارسی زبان، (جعفری ۱۳۹۳):

۲. در اینجا به دلیل پرهیز از نگاه انتقادی به منابع آموزشی، از آوردن مثال خود داری می شود و این موضوع به پژوهش های دیگر واگذار می شود.

زبان دوم و املا بنا به دلایلی مانند: عدم توانایی در کشیداری، ناتوانی در بازشناختن مصوتها و نیم مصوتها و ضعف حافظه دیداری به وجود میآیند، راهکارهایی مانند روش تدریسی که بر روی رفع این خطاها تاکید کند و گزینش محتوای آموزشی مناسب خواندن و شنیدن که متناسب با سطح آموزشی باشند، نقش بسزایی در کاهش این خطاها دارند.

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در
فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی
The 4th National Conference on Innovation and
Research in Persian culture, language and literature

منابع

- تعامل تلفظ و نگارش ارتباط بین مشکلات تلفظی و خطاهای نگارشی فارسی آموزان غیر « ، (ابوالحسنی، زهرا،) تابستان 1393
- 1- جستارهای زبانی، دوره پنجم، شماره 2، پیاپی 18، صص 30، «فارسی زبان
پایان نامه کارشناسی، «تجزیه و تحلیل خطاهای نوشتاری فارسی آموزان آلمانی زبان سطح مقدماتی» ، (احمدوند، احمد،)
1389
- ارشد آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان، دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- «خطاهای نحوی عربزبانان در یادگیری زبان فارسی به عنوان زبان دوم» ، (استوار ابرقوئی، عباس، متولیان نائینی، رضوان،)
1392
- 57- پژوهشنامه آموزش زبان فارسی به غیر فارسیزبانان، سال دوم، شماره دوم، صص 86
- «بررسی خطاهای فارسیآموزان غیر فارسیزبان در جملات دارای عناصر قطب منفی» ، (جعفرونندگیگلو، لیدا، شقاقی، ویدا)
1391
- 109- پژوهشنامه آموزش زبان فارسی به غیر فارسیزبانان، سال اول، شماره دوم، صص 134
- ششمین همایش بین ، «اهمیت نحوه آموزش واژگان در آموزش زبان فارسی به غیرفارسیزبانان» ، (جعفری، فاطمه،) خرداد
1390
- 1221- المللی انجمن ترویج زبان و ادبیات فارسی دانشگاه مازندران، بابلسر، کتاب الکترونیکی، صص 1236
- (1393، دستور کاربردی جلد دوم: زمانها، فعل و ... ویژه زبانآموزان غیرفارسیزبان، چاپ دوم، تهران: موسسه) -----
دهخدا و مرکز بین المللی آموزش زبان فارسی، انتشارات دانشگاه تهران.
- مجموعه مقاله‌های نهمین همایش بینالمللی ، «تجزیه و تحلیل خطاهای نحوی فارسیآموزانچینی» ، (حسینی، زهرا،) شهریور
1393
- 2109- انجمن ترویج زبان و ادب فارسی دانشگاه پیام نور خراسان شمالی، 2122
- فصلنامه ، «تحلیل اشکالات نوشتاری دانشآموزان ایرانی غیرفارسیزبان» ، (خیرآبادی، معصومه و علویمقدم، سید بهنام 1391)
- 59- نوآوریهای آموزشی، سال یازدهم، شماره 43، صص 43
- زندگی، بهمن،) 1378 (، روش تدریس زبان فارسی (در دوره دبستان)، تهران: سمت.
- گردآورندگان تاج الدین -عباسی، ، «گزینش و آموزش واژگان (همراه نقدی مختصر بر واژگان آرفا» ، (شهبازی، ایرج 1387)
- 233- مجموعه مقالات سمینار آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان، تهران، صص 269
- گزیده مقاله‌ها درباره زبانشناسی، روش تدریس، ترجمه ، «بررسی نقش دیکته در ارزیابی و آموزش» ، (ضیاءحسینی، محمد،)
1386
- و ادبیات، تهران: زهنما.
- گردآورندگان تاجالدین - عباسی، مجموعه مقالات ، «تحلیل خطاهای نوشتاری زبانآموزان غیرایرانی» ، (گلهداری، منیژه،)
1387
- 343- سمینار آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان، تهران، صص 355

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در
فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی
The 4th National Conference on Innovation and
Research in Persian culture, language and literature

- هدایت نحوی فعل با حروف اضافه در زبان فارسی و مشکلات کاربرد آن برای « ، (محمدی، محمدرضا و اصغری، شادی،)
1387
- گردآوردگان تاج الدین -عباسی، مجموعه مقالات سمینار آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان ، ن ، «زبانآموزان روسزبان
357-370.تهران، صص
- بررسی و تحلیل خطاهای نوشتاری فارسی آموزان سطح مقدماتی انگلیسی « ، (مطبوعی بناب، مجید و محمد ابراهیمی، زینب)
1388
- اولین همایش ملی آموزش زبان فارسی و زبانشناسی، مشهد :دانشگاه فردوسی مشهد .، «زبان
Brown, H. Douglas (2000), *Principles of Language Learning And Teaching*, Tehran: Rahnama
press.
Brindley, G. (1998), "Assessing Listening Abilities". *Annual Review of Applied Linguistics*.
Vol. 18. Pp. 91- 171.
Cohen, A.D. (1994), *Assessing Language Ability in the Classroom*. Boston, M.A: Heinle &
Heinle.
Corder, s., (1986), *Error Analysis and Interlanguage*, Oxford University Press.
Frodesen, J. (1991), "Grammar in Writing". in *Teaching English as a Second or Foreign
Language*. (Ed.) M. Celce-Murcia. Boston: Heinle & Heinle Publishers.
Galisson, Robert, (1983), *Des mots pour communiquer*, Paris.
-----, (1976), *Dictionnaire de didactique des langues*. Paris: Hachette.
Keshavarz, M.S. (2012), *Contrastive Analysis and Error Analysis*, Tehran: Rahnama Press.
Laufer-Dvorkin, Batia, (1991), *Similar Lexical Forms in Interlanguage*, Gunter Narr: Verlag
Tubingen.
Zia Hosseiny, S.M.(2011), *Contrastive Analysis of Persian and English and Error Analysis*,
Tehran: Rahnama Press. _